

Jonáš Thál

Recepce a vliv severských literatur období fin de siècle v českých zemích

(diplomová práce na UK FF – Ústav germánských studií 2010)

Podle zadání bylo cílem diplomantovy práce zmapovat recepce a vliv severských literatur v období fin de siècle v českých zemích. Diplomant měl za úkol analyzovat soudobé přijetí děl několika vybraných severských autorů a jejich vliv na českou literaturu daného období. Toto zadání však diplomant naplnil jen zčásti. Někdy se sice stává, že výsledná podoba diplomové práce se do určité míry odchýlí od původního zadání, protože teprve v průběhu práce diplomant zjistí, že zkoumaný materiál si vyžaduje jistou změnu přístupu, nicméně měly by pro to být pádné argumenty a odchýlení se od zadání by nemělo být příliš velké. V případě této diplomové práce je však právě rozdíl mezi konečným výsledkem a původním zadáním na pováženou. Diplomant pojal výraz „zmapovat recepce a vliv“ hodně svérázně, respektive značně zúženě. Redukoval tento úkol víceméně na popis vnímání severských literatur u poměrně úzce vymezené skupiny kritiků a literátů; přijetí severských literatur českým čtenářem a otázka vlivu na různé české spisovatele hraje v práci roli spíše podružnou. Navíc v zadání byla rovněž uvedena jména severských spisovatelů, kterým se měl diplomant věnovat „především“. Ze zmíněných sedmi jmen se však diplomant nakonec věnoval jen třem (Hansson, Strindberg, Garborg), a to ještě v případě Strindbergově je třeba zamhouřit oko, protože tento spisovatel je sice v jednotlivých kapitolách často zmiňován, ale ucelené pojednání o něm v práci chybí. Zbývající osobnosti, tedy J. P. Jacobsen, Knut Hamsun, Sophus Claussen a Johannes Jørgensen v práci buď chybí úplně, nebo jsou zmíněny jen zcela letmo. Tyto změny by možná bylo možno obhájit, pokud by diplomant v práci zcela jasně vysvětlil a koncepčně podložil, proč k takovéto redukci dané problematiky přistoupil. O tom se ale ani v jedné z úvodních kapitol (tedy kap. 1 a 2) nedočteme.

Práce obsahuje 11 kapitol, přičemž první dvě lze považovat za úvodní a poslední dvě za závěrečné. Zbytek práce tvoří kapitoly, které pojednávají o jednotlivých konkrétních aspektech zvolené problematiky. Tyto části práce, tedy kap. 3 – 9, mají hodně rozkolísanou kvalitu (v některých je například příliš mnoho podružností, příliš často se v nich opakují informace již dříve uvedené, někdy chybí závěr, důvody, proč jednou diplomant detailněji popisuje a interpretuje konkrétní dílo a u jiného díla stejný přístup pomine, jsou nejasné apod.) a někdy není vůbec zřejmé, jak některé z nich vzájemně souvisejí. Proto je nanejvýš nutné, aby tyto souvislosti objasnily úvodní kapitoly. Tuto roli však úvodní kapitoly plní jen zčásti. Jako obzvlášť důležitá by z tohoto hlediska měla být kapitola č. 2, „Dekadentní kontext konce 19. století“. V ní se diplomant snaží vyjasnit hlavní pojmy, které používá, a čtenář by očekával, že v ní tedy i koncepčně vymezí výběr fenoménů, o kterých bude pojednávat později. Tohoto vymezení se čtenář nedočká, nicméně v kapitole najdeme alespoň pokus o definici klíčových pojmů, které figurují v názvu práce („fin de siècle“) a které diplomant opakovaně v textu

používá (symbolismus, dekadence, naturalismus) jako hlavní pojmové určení většiny jevů, na které se snaží soustředit. Nicméně ne všechny definice a vyjasnění vztahu mezi zmíněnými pojmy v kapitole 2 jsou povedené. Nejproblematictější je z tohoto hlediska způsob, jakým diplomant pojednává o naturalismu. Na str. 13 totiž říká, že „[f]in de siècle je v této práci chápán ... jako pojem zastřešující vrcholný naturalismus, symbolismus a dekadenci“, avšak později v téže kapitole je naturalismus spíše viděn v opozici ke zbývajícím dvěma termínům; jinými slovy, diplomant pak spíše zdůrazňuje podstatné rozdíly mezi naturalismem na jedné straně a symbolismem a dekadencí na straně druhé – viz např. poslední odstavec na s. 17 nebo větu „základním diferenciacním prvkem, jímž se symbolismus a dekadence vymezují vůči naturalismu, je odklon od tradiční mimetické techniky realistického zobrazování“ (s. 18). Pojednání o naturalismu ve 2. kapitole je tedy značně nedůsledné.

Pokud jde o kapitoly 10 a 11, tedy Shrnutí a Závěr, jde v obou případech spíše o opakování toho, co už bylo několikrát řečeno předtím (ať už v kapitolách 1 a 2, nebo 3-9), a proto ani tyto kapitoly již nemohou ani zčásti nahradit dosud chybějící koncepční vymezení souvislostí.

Jedním z hlavních problémů, které se objevují prakticky ve všech kapitolách práce, je, že diplomant neumí dobře argumentovat. Nemám na mysli jen to, že některá jeho tvrzení nejsou dostatečně podložena fakty, ale i to, že mnohé jeho formulace nejsou dostatečně promyšlené a buď 1) jsou nepřesné, takže je lze interpretovat jinak, než diplomant pravděpodobně zamýšlel, nebo 2) jsou natolik zužující, že danou otázku příliš zjednodušují. K oběma právě uvedeným možnostem uvedu konkrétní příklady. 1) Na s. 10 stojí: „byli i tací, kteří psali svá díla v jiném než mateřském jazyce (O. Wilde francouzsky, A. Strindberg francouzsky, O. Hansson německy a dánsky ...)“. Jelikož v této větě chybí slovo „také“ či nějaký výraz typu „kromě děl, která psali ve svém mateřském jazyce“, čtenář si může myslet, že O. Wilde psal *pouze* francouzsky, Strindberg *pouze* francouzsky, Hansson *pouze* německy a dánsky atd. 2) Na s. 11-12 píše diplomant toto: „Naopak se tato práce nebude takřka vůbec zabývat sociálním a politickým pozadím dané doby a jejich vztahem k literatuře. Neboť rozebírat symbolisticko-dekadentní literaturu za účelem [sic] sledování nějakého sociologického (nebo sociopatického) jevu a používání motivů a postav z knih symbolisticko-dekadentní literatury k doložení teze společenského charakteru může podle mého názoru být velmi prospěšné pro společenskou vědu, antropologii či psychologii, hodnota výpovědi o samotné symbolisticko-dekadentní literatuře a jejím vlivu na jinou literaturu je však mnohem nižší.“ Toto tvrzení předpokládá, že studium sociálního a politického pozadí dané doby ve vztahu k literatuře může mít pouze dva účely: buď „sledování nějakého sociologického (nebo sociopatického) jevu“, nebo „doložení teze společenského charakteru“. Toto je samozřejmě příliš zužující pohled, způsobů, jak vztáhnout znalosti sociálního a politického pozadí k literatuře je více. (Proto se také tato formulace jeví jako dosti slabé zdůvodnění toho, že se diplomant „nebude takřka vůbec zabývat“ sociálním a politickým pozadím doby.) Toto byly tedy jen dva příklady za všechny, podobných nešťastných formulací je v práci bohužel celá řada. Takováto nedostatečně promyšlená tvrzení pak navíc mohou vést k pochybným závěrům. Například oddíl 7. 2. 2. uzavírá diplomant větou: „Hansson není o nic méně Nietzscheho přední apoštol než

Brandes“ (s. 93). Tato věta je možná platná v případě recepce Nietzscheho v českých zemích (jak diplomant dokládá v oddílu 7. 2. 3.), ale bylo by třeba doložit, zda platí i o ostatních evropských zemích. Je totiž nesporné, že dobová evropská proslulost Georga Brandese je nesrovnatelně větší než věhlas Hanssonův. Jinými slovy, Brandesovi naslouchalo přece jen mnohem více Evropanů než méně známému Hanssonovi.

Dalším problematickým aspektem práce je, že je z formálního hlediska hodně odbytá. Mám tím na mysli několik věcí. Jako příklady lze mimo jiné uvést to, že poznámky na s. 57-70 jsou vytištěny šedě, zatímco ve zbytku textu černě, nebo to, že je v práci řada nejednotností, například ve způsobu psaní literárních děl (např. Obstfelderův *Kříž* je někdy kurzivován, jindy ne – s. 117, totéž se týká Garborgových *Umdlých duší* – s. 120 i některých jiných děl), uvádění osobních jmen (jednou Marholmová, podruhé Marholm) či místních názvů (U černého selátka – s. 60, U černého selete – s. 61). Největším problémem je však příliš velké množství překlepů. Pro ilustraci (začíná to už Obsahem): „zemí“ místo „zemích“ (s. 7), „Physioiogy“ (s. 11), „za účlem“ (s. 12), 2 x „Pinguin“, „Literatry“, „Století“ místo „století“, „francouzského“ (vše s. 13), „hodnotvým“, „ideal“ místo „ideál“ (obojí s. 14), „Indtroduction“ (s. 15), „stvárnění“ (s. 16) atd. V době, kdy se lze překlepů lehce zbavit pomocí funkce, která existuje v každém domácím počítači, je odevzdání diplomové práce s tak velkým množstvím překlepů, jaké v tomto textu najdeme, samo o sobě neomluvitelné. Navíc diplomant do textu nezanese mnohé z oprav jednoznačných překlepů, které jsem mu vyznačil perem do vytištěných dřívějších verzí jednotlivých kapitol, což nelze nazvat jinak než pohrdáním prací školitele.

Přes všechny uvedené problémy je třeba uznat, že diplomant načel a zpracoval velké množství textů a v některých případech objevuje zajímavé souvislosti, a proto práci navzdory všem zmíněným výhradám doporučuji k obhajobě.

5. 9. 2010

Doc. Mgr. Martin Humpál, Ph.D.